

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет культурології та соціальних комунікацій
Кафедра психології, педагогіки та філології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету

Наталя КОРЖИК

Робоча програма навчальної дисципліни
«МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
У ПСИХОЛОГІЇ»

Галузь знань — 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність — 053 Психологія
Освітньо-професійна програма — Кризова психологія
Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Розробники:

доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та філології Большакова Анастасія Олександрівна;

доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології, педагогіки та філології Крамченкова Віра Олександрівна;

Мова навчання: українська

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри психології, педагогіки та філології,
Протокол № 1 від «23» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри, д.психол.н., проф.

Анастасія БОЛЬШАКОВА

Робочу програму затверджено на засіданні ради факультету культурології та соціальних комунікацій
Протокол № 1 від «26» серпня 2024 р.

Голова ради факультету

Наталя КОРЖИК

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни		
		Денна форма	Заочна форма	
Кількість кредитів – 6	Галузь знань <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u> (шифр і назва)	Обов'язкова		
	<u>053 Психологія</u> (шифр і назва)			
Загальна кількість годин – 180 Для денної форми навчання: Аудиторних – 60 Самостійної роботи здобувача – 120 Для заочної форми навчання: Аудиторних – 16 Самостійної роботи здобувача – 164	Освітньо-професійна програма: <u>Кризова психологія</u>	Рік підготовки:		
		1-й	1-й	
			Семестр	
			1-й	1-й
			Лекції	
			20 год.	6 год.
			Практичні	
			20 год.	4 год.
			Семінарські	
			20 год.	6 год.
			Самостійна робота	
			120 год.	164
		Індивідуальні завдання: -		
		Вид контролю: екзамен 1 сем		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – аудиторних / самостійної роботи 60/120
 для заочної форми навчання – аудиторних / самостійної роботи 16/164

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Місце дисципліни в освітній програмі.

Дисципліна «Методологія та методи наукових досліджень у психології» націлена на підготовку другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 053 Психологія.

«Методологія та методи наукових досліджень у психології» – навчальна дисципліна, присвячена розвитку компетентностей магістрів психології щодо планування та реалізації наукових психологічних досліджень. Завданнями дисципліни є: надання відомостей про шляхи отримання теоретичних та практичних знань в психології; ознайомлення зі специфікою наукового психологічного дослідження; формування навичок розробки власних моделей емпіричного психологічного дослідження; формування навичок планування, проведення емпіричного дослідження, математичної обробки та інтерпретації отриманих даних.

Пререквізити. Теоретичною базою вивчення дисципліни «Методологія та методи наукових досліджень у психології» є загальні та професійні компетентності та результати навчання, набуті на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія. Викладання дисципліни здійснюється у тісному зв'язку зі змістом інших дисциплін циклу професійної і практичної підготовки.

Постреквізити. Здобуті здобувачами у ході вивчення навчальної дисципліни компетенції є теоретичним та практичним підґрунтям та виконання кваліфікаційної роботи та навчання на освітньо-науковій програмі третього ступеня вищої освіти.

Обсяг дисципліни в кредитах ЄКТС та його розподіл

Кількість кредитів – 6. Загальна кількість годин – 180.

Аудиторних годин:

- денна форма навчання – 60;
- заочна форма навчання – 16.

Годин самостійної роботи здобувача:

- денна форма – 120;
- заочна форма – 164.

Статус дисципліни: обов'язкова.

Мета курсу – ознайомлення здобувачів з теоретичними засадами, методологією, методами та технологіями проведення наукових психологічних досліджень.

Загальні та фахові компетентності, які формує дисципліна

Загальні компетентності
ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
ЗК8. Здатність розробляти та управляти проектами.
Спеціальні (фахові) компетентності
СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.
СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.
СК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.
СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.
СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.
СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.
СК 11. Здатність аналізувати соціокультурні процеси та явища з точки зору їх впливу на психічне благополуччя людини, зокрема у кризових умовах.

Програмні результати навчання

ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
ПР2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.
ПР3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.
ПР7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.
ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.
ПР10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.
ПР11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.
ПР14. Розробляти та реалізовувати психопрофілактичні та психокорекційні (індивідуальні та групові) програми засобами культури та мистецтва.
ПР15. Використовувати засоби культури та мистецтва у процесі надання психологічної допомоги у кризових умовах.
ПР16. Планувати, організовувати та проводити масові соціокультурні заходи просвітницького та психопрофілактичного характеру (арт-терапевтичні форуми, фестивалі, майстер-класи).

Критерії оцінювання результатів навчання за 100 бальною рейтинговою шкалою.

Можлива кількість балів, набраних до підсумкової форми контролю: 60 балів.

Підсумковий контроль: екзамен (40 балів).

Завдання на екзамену складається з 2 теоретичних питань.

Відповідь на *теоретичне питання* вважається повною, якщо її зміст повністю відповідає програмі та містить всі необхідні факти та висновки.

Грубими помилками є:

- незнання визначень основних понять предметної області й формулювань, передбачених програмою курсу;

- незнання сутності основних методів і прийомів отримання необхідних результатів.

Помилками вважаються:

- неточності визначень понять предметної області, формулювань;
- неволодіння одним з умінь і навичок, передбачених програмою, але таких, що не відносяться до грубих помилок.

Недоліками є:

- неакуратні й непослідовні записи викладу матеріалу.

31-40 бал

Повністю розкрито зміст теоретичних питань. При відповіді використано термінологію предметної області в необхідній логічній послідовності. Також здобувач демонструє вільне

володіння навчальним матеріалом різного ступеня складності, використовуючи при необхідності відомості з інших навчальних дисциплін і курсів. При відповіді на додаткові питання помітне вміння розвивати систему теоретичних знань на основі самостійної роботи.

21-31 балів

При викладі фундаментальних положень основного матеріалу курсу здобувач показує володіння програмним навчальним матеріалом, у тому числі різного ступеня складності, а також вільне оперування ним у знайомій ситуації. При відповіді допускається два-три невеликі або не більше однієї помилки. Здобувач упевнено відповідає на додаткові питання, що стосуються основних положень усього досліджуваного курсу відповідно до екзаменаційної програми.

11-20 балів

При відповіді на питання теорії виявляється не завжди усвідомлене відтворення програмного навчального матеріалу. Положення, що приводяться у відповіді, даються фрагментарно, схематично, без логічного взаємозв'язку. При відповіді на додаткові питання, що стосуються найважливіших і основних понять і фактів навчальної програми, є утруднення у використанні термінології предметної області. При відповіді здобувач не завжди може підтвердити теоретичні викладення відповідними прикладами.

0-10 балів

Відповідь здобувача демонструє лише деяке уявлення про матеріал навчального курсу. Знання практично відсутні як у теоретичній області навчальної дисципліни, так і в практичному володінні методикою аналізу.

Усього: 100 балів.

2. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Планування та організація наукового дослідження

Тема 1. Наукове дослідження у психології

Тема 2. Академічна доброчесність

Тема 3. Експериментальні плани

Тема 4. Неекспериментальні психологічні дослідження

Тема 5. Валідність психологічного дослідження

Розділ 2. Математична статистика у психологічних дослідженнях

Тема 6. Математична статистика у психологічних дослідженнях. Міри центральної тенденції та міри мінливості

Тема 7. Математична статистика у психологічних дослідженнях. Критерії розбіжності

Тема 8. Математична статистика у психологічних дослідженнях. Кореляційний аналіз

Тема 9. Математична статистика у психологічних дослідженнях. Багатовимірні методи

3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Разом годин	Денна форма				Заочна форма					
		Лек.	Сем.	Практ.	Сам. робота	Лек.	Сем.	Практ.	Сам. робота		
Розділ 1. Планування та організація наукового дослідження											
Тема 1. Наукове дослідження у психології	34	4	4	2	24	1	1				32
Тема 2. Академічна доброчесність	18	2	2	2	12	1	1				16
Тема 3. Експериментальні плани	20	2	2	4	12	1	1	1			17
Тема 4. Неекспериментальні психологічні дослідження	18	2	2	2	12		1				17

Тема 5. Валідність психологічного дослідження	18	2	2	2	12		1		17	
Розділ 2. Математична статистика у психологічних дослідженнях										
Тема 6. Математична статистика у психологічних дослідженнях. Міри центральної тенденції та міри мінливості	18	2	2	2	12		1		17	
Тема 7. Математична статистика у психологічних дослідженнях. Критерії розбіжності	18	2	2	2	12	1		1	16	
Тема 8. Математична статистика у психологічних дослідженнях. Кореляційний аналіз	18	2	2	2	12	1		1	16	
Тема 9. Математична статистика у психологічних дослідженнях. Багатовимірні методи	18	2	2	2	12	1		1	16	
Усього	180	20	20	20	120	6	6	4	164	

4. Теми семінарських / практичних занять

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Наукове дослідження у психології	4	1
2	Академічна доброчесність	2	1
3	Експериментальні плани	2	1
4	Неекспериментальні психологічні дослідження	2	1
5	Валідність психологічного дослідження	2	1
6	Математична статистика у психологічних дослідженнях. Міри центральної тенденції та міри мінливості	2	1
7	Математична статистика у психологічних дослідженнях. Критерії розбіжності	2	
8	Математична статистика у психологічних дослідженнях. Кореляційний аналіз	2	
9	Математична статистика у психологічних дослідженнях. Багатовимірні методи	2	
	Усього:	20	6

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна

		форма	форма
1	Наукове дослідження у психології	2	
2	Академічна доброчесність	2	
3	Експериментальні плани	4	1
4	Неекспериментальні психологічні дослідження	2	
5	Валідність психологічного дослідження	2	
6	Математична статистика у психологічних дослідженнях. Міри центральної тенденції та міри мінливості	2	
7	Математична статистика у психологічних дослідженнях. Критерії розбіжності	2	1
8	Математична статистика у психологічних дослідженнях. Кореляційний аналіз	2	1
9	Математична статистика у психологічних дослідженнях. Багатовимірні методи	2	1
	Усього:	20	4

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Наукове дослідження у психології	24	32
2	Академічна доброчесність	12	16
3	Експериментальні плани	12	17
4	Неекспериментальні психологічні дослідження	12	17
5	Валідність психологічного дослідження	12	17
6	Математична статистика у психологічних дослідженнях. Міри центральної тенденції та міри мінливості	12	17
7	Математична статистика у психологічних дослідженнях. Критерії розбіжності	12	16
8	Математична статистика у психологічних дослідженнях. Кореляційний аналіз	12	16
9	Математична статистика у психологічних дослідженнях. Багатовимірні методи	12	16
	Усього:	120	164

6. Форми та види навчальних занять; методи, засоби, технології навчання.

Форми поточного та підсумкового контролю

Форми: навчальні заняття, самостійна робота, контрольні заходи.

Види: лекційні, семінарські та практичні заняття.

Методи: Проблемний виклад, пояснювально-ілюстративний (візуальний супровід – демонстрація ілюстрацій, відео та аудіофрагментів), частково-пошуковий (пошук та аналіз джерел, фахової літератури, відео та аудіоматеріалів з відповідної теми тощо); проєктно-орієнтований – підготовка повідомлення/доповіді (презентації) з відповідними посиланнями на використані джерела та літературу, Інтернет-ресурси

Для самостійної роботи використовується також дослідницький метод: підготовка доповіді з презентацією; створення опитувальників, есе та ін. до відповідних тем; пошук візуального матеріалу в Інтернеті за тематикою навчальної дисципліни.

У процесі підготовки фахівців застосовується також комбінування традиційних інформативних і нових соціально-психологічних методів – дискусійних методів, ігрових методів

(рольові ігри), методи активного навчання (аналіз конкретних ситуацій, розв'язання проблемних задач, інтерактивні методи, технологія «мозкового штурму» тощо.

Засоби: Слово викладача, підручники та посібники, аудіовізуальні засоби, інтерактивні дошки, мультимедійні проєктори, інтерактивні презентації.

Технології: інформаційні технології, технології дистанційного навчання, технології ситуаційного навчання, технології дослідницького (евристичного) навчання, імітаційно-моделюючі технології навчання, ігрові технології, технології самоосвіти.

Форми поточного контролю: виконання завдань до лекційного матеріалу; відповідь під час семінару; виконання практичного завдання; підготовка та презентація майстер-класу; участь у діловій (моделюючій / психологічній грі); виконання вправи; усне опитування; письмове опитування; есе-рефлексія; підготовка та виступ з рефератом; підготовка та виступ з презентацією; участь у колективному проєкті; виконання індивідуального проєкту; зарахування результатів неформальної освіти.

Форма підсумкового контролю: екзамен.

7. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточна успішність									Екзамен	Усього
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9		
6	6	7	7	7	7	6	7	7	40	100

Розподіл балів за формами контролю:

- виконання завдань до лекційного матеріалу – 0-4 балів;
- виконання практичного завдання – 1-3;
- виконання вправи – 1-3;
- усне опитування – 1-3;
- письмове опитування – 1-3;
- есе-рефлексія – 1-4;
- підготовка та виступ з рефератом – 1-3;
- підготовка та виступ з презентацією – 1-3;
- виконання індивідуального проєкту – 1-3;
- зарахування результатів неформальної освіти – за рішенням кафедри на основі заяви здобувача та наданих даних (до 10% загальної кількості балів, відведених на поточний контроль).

Можлива кількість балів, набраних до підсумкової форми контролю: 60 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	
60 – 63	E	задовільно
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання

0 – 34	Ф	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
--------	---	--

8. Методичне забезпечення

Робоча програма та силабус дисципліни, конспект лекцій, наочні схема-конспекти (презентації).

9. Рекомендована література

Обов'язкова:

1. Афанасьєв А. І., Жарких В. Ю. Філософія та методологія наукових досліджень : конспект лекцій. Одеса, 2023. 115 с.
2. Бабенко В.В. Основи теорії ймовірностей і статистичні методи обробки даних у психологічних і педагогічних експериментах. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 168 с.
3. Бориченко К. В., Гудзь А. О. Панфілов О. Є. Методологія та організація наукових досліджень : навч.-метод. посіб. Одеса : Фенікс, 2022. 48 с.
4. Бочелюк В., Бочелюк В. Методика та організація наукових досліджень з психології. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 360 с.
5. Климчук В.О. Кластерний аналіз: використання в психологічних дослідженнях. Практична психологія та соціальна робота. 2006. №4. С. 30-36. <http://eprints.zu.edu.ua/4129/1/9.pdf> 2.
6. Климчук В.О. Математичні методи у психології. Навчальний посібник. К. : Освіта України, 2009. 288 с.
7. Климчук В.О. Факторний аналіз: використання у психологічних дослідженнях. Практична психологія та соціальна робота. 2006. №8. С. 43-48. <http://eprints.zu.edu.ua/4128/1/8.pdf>
8. Вавринів О. Організація та проведення психологічних і соціально-психологічних досліджень : практ. посіб. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 116 с.
9. Мороховець Г. Ю., Лисанець Ю. В., Кайдашев І. П. Методологія наукового пошуку. Вступний курс : навч. посіб. Полтава, 2023. 229 с.
10. Паніотто В.І., Максименко В.С., Харченко Н.М. Статистичний аналіз соціологічних даних. Київ : Академія, 2004. 270 с.
11. Пихтіна Н. П. Методологія психолого-педагогічних досліджень : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2023. 315 с.
12. Телейко А.Б., Чорней Р.К. Математико-статистичні методи в соціології та психології: Навч. посіб. К.: МАУП, 2007. 424 с.
13. Шкарлатюк К. І., Федоренко Р. П., Магдисюк Л. І. Дизайн психологічного дослідження: організація та проведення практики практичних психологів : навч.-метод. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 332 с.

Додаткова:

14. Большакова А.М. Експериментальна психологія: Конспект лекцій. Харків : ХДАК, 2019. 64 с.
15. Большакова А.М. Експериментальна психологія: Робочий зошит. Харків : ХДАК, 2019. 82 с.
16. Максименко С., Носенко Е. Експериментальна психологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 360 с.

Інформаційні ресурси Інтернет:

Законодавство України — <https://rada.gov.ua/news/zak>
 Наукова періодика України — <http://nbuv.gov.ua/taxonomy/term/334> –.

Електронні підручники онлайн «Педагогіка і психологія» — <http://chitalka.info/psy.html>.
Вісник психології і соціальної педагогіки —
<http://psych.kiev.ua/nma-referats/fla-refers/lang-1/referat-109/referatpart-4/index.html> —.
БД Освіта. ua. — <http://osvita.ua/school/psychology>.
Психологія UA <http://psychologiya.org.ua/>
Студентська бібліотека <http://studentbooks.com.ua/>
Електронна бібліотека КНЕУ http://lib.kneu.edu.ua/ua/e_resours_bibl/elek_bibl_lit/
Всеукраїнська електронна бібліотека <http://youalib.com/>